

صعود ایران به رتبه هفدهم تولید علم جهان

سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام با اعلام نمایه سی و چهار هزار و پنجاه و نه مدرک علمی ایران در سال ۲۰۱۱ میلادی در پایگاه "اسکوپوس" و کسب رتبه هفدهم جهان و مقام نخست منطقه به تشریح روند رشد تولیدات علوم پزشکی کشورمان و کسب سهم ۰/۹۲ درصدی تولیدات علوم پزشکی پژوهشگران ایرانی از کل تولیدات علوم پزشکی جهان پرداخت.

دکتر مهرداد: بر اساس اطلاعات پایگاه «اسکوپوس» - دومین نظام استنادی معتبر جهان وابسته به انتشارات «الزویر» - تعداد تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۱۱ میلادی بالغ بر ۳۴ هزار و ۵۹ مدرک بوده و بر این اساس، ایران برای نخستین بار از کشور ترکیه پیشی گرفته و به رتبه هفدهم تولید علم جهان صعود کرده است.

وی از جمله عوامل افزایش نرخ رشد تولیدات علمی کشور را تدوین سند چشم انداز و سیاست‌های مناسب حمایتی دولت عنوان و خاطر نشان کرد: این دو عامل از سال ۱۳۸۵ به بعد به طور شگفت آوری، موجبات ترقی رتبه علمی ایران را در بین سایر کشورهای جهان فراهم کرد. سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام با اشاره به آمار تولید علم پژوهشگران ایران در تمام رشته ها بر اساس پایگاه اسکوپوس در فاصله زمانی سال های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۱ میلادی گفت: ایران در سال ۱۹۹۶ تنها ۸۱۰ مدرک علمی در پایگاه اسکوپوس نمایه کرده بود که بر این اساس، سهم ایران از کل تولیدات علمی منطقه ۳,۵۲ درصد و از کل تولیدات علمی جهان تنها ۰,۷ درصد بود. وی افزود: با شتاب گرفتن نرخ رشد تولیدات علمی محققان ایرانی، میزان تولیدات علمی نمایه شده ایران در اسکوپوس در سال ۲۰۰۰ میلادی به یک هزار و ۶۶۸ مدرک علمی رسید که ایران را در منطقه به ۶,۱۰ درصد و در سطح جهان به ۰,۱۴ درصد ارتقا داد. با رشد خیره کننده تولیدات علمی کشور در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ میزان تولیدات علمی کشور در سال ۲۰۰۵ با جهشی خیره کننده به هفت هزار و ۴۱۷ مدرک رسید که سهم ایران را از تولیدات علمی منطقه به ۱۴,۷۱ درصد و از تولیدات علمی جهان به ۰,۴۲ درصد افزایش داد. به گفته مهرداد با ادامه روند پیشرفت‌های علمی کشور با تلاش محققان و پژوهشگران در نهایت ایران در پایان سال ۲۰۱۱ میلادی با تولید ۳۴ هزار و ۵۹ مدرک علمی از مرز تولید یک درصد علم جهان گذشت و سهم ایران از تولیدات علمی منطقه به ۲۸,۹۴ درصد و از تولیدات علمی جهان به ۱,۲۷ درصد رسید. وی در ادامه با اشاره به موفقیت های زیاد رشته پزشکی و تعدادی از رشته های وابسته به این حوزه در پایگاه های معتبر علمی بین المللی گفت: تلاش برنامه ریزان و سیاستگذاران علوم پزشکی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در توسعه و پیشرفت کمی و کیفی تحقیقات علمی قابل توجه است. این وزارتخانه، همواره بر تعداد نشریات علمی خود افزوده است و در حال حاضر تعداد قابل توجهی از نشریات علمی پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به زبان انگلیسی منتشر و در نمایه نامه‌های معتبر بین المللی نمایه‌سازی می شوند. مهرداد با اشاره به آمار تولید علم ایران در حوزه پزشکی براساس اطلاعات پایگاه اسکوپوس در فاصله زمانی سال های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۱ میلادی و سهم ایران از تولیدات علمی منطقه و جهان گفت: بر اساس این اطلاعات، پژوهشگران علوم پزشکی ایران در سال ۱۹۹۶ تنها ۱۲۵ مدرک علمی را در پایگاه اسکوپوس نمایه کرده اند که سهم ۱,۸۵ درصدی از کل تولیدات علوم پزشکی منطقه و سهم ۰,۴

درصدی از کل تولیدات علوم پزشکی جهان را نشان می دهد. وی افزود: در سال ۲۰۰۰ میلادی این میزان به ۲۰۱ مدرک علمی افزایش می یابد که نشان دهنده سهم ۲,۳۲ درصدی ایران از تولیدات علوم پزشکی منطقه و سهم ۰,۶ درصدی ایران از تولیدات علوم پزشکی جهان است؛ اما در سال ۲۰۰۵ میلادی با رشدی چشمگیر تولیدات علوم پزشکی ایران به یک هزار و ۵۰۶ مدرک علمی می رسد که سهم ایران از تولیدات منطقه به ۹,۱۲ درصد و از تولیدات جهان به ۰,۳۳ درصد افزایش می دهد. مهرداد ادامه داد: پس از این سالها به تدریج تعداد مدارک علوم پزشکی ایران افزایش یافته و به پنج هزار و ۱۵۵ مدرک علمی در سال ۲۰۱۰ افزایش یافت که سهم ایران را از تولیدات منطقه به ۲۰,۶۴ درصد و از تولیدات جهان به ۰,۹۲ درصد رساند. سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) تصریح کرد: نگاهی اجمالی به این آمارها نشان می دهد که دانشمندان و پژوهشگران علوم پزشکی تا چه حد کوشیده و سطح تولیدات خود را به طور چشمگیری افزایش داده اند. بر اساس این آمار، تولیدات علمی حوزه علوم پزشکی در نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ و نیمه اول دهه ۲۰۰۰ میلادی قابل توجه نیست اما سیاست‌های سازنده و موثر در جهت توسعه دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و جذب دانشجویان تحصیلات تکمیلی و انتشار مجلات علمی به زبان‌های فارسی و انگلیسی و نمایه شدن این نشریات در نمایه‌های معتبر بین‌المللی از جمله ISC باعث شده است که تولیدات علمی پزشکی از سال ۱۳۸۶ (۲۰۰۵ میلادی) از مرز هزار مدرک گذشته و هر سال با افزایش حداقل یک هزار مقاله دیگر به میزان تولیدات این حوزه، مستندات علمی پزشکی در سال ۲۰۱۰ میلادی به بیش از پنج هزار مقاله برسد. رییس مرکز منطقه‌یی اطلاع رسانی علوم و فناوری با تقدیر از آنچه سیاست موثر معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت در قبال ISC خواند، اضافه کرد: با اقدام علمی و سازنده معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، سردبیران نشریات علوم پزشکی موظفند تمام شماره‌های جدید مجلات خود را تا پایان سال ۱۳۹۰ در ISC ثبت و نمایه سازی کنند که این سیاست به قدری موثر بوده که تمام سردبیران مجلات پزشکی از این برنامه تبعیت کرده و به موقع نسبت به ارسال الکترونیکی یا چاپی مجلات خود به ISC اقدام می کنند. مهرداد با اشاره به افزایش آمار تولیدات علمی در رشته‌های موضوعی علوم پزشکی گفت: مثلا در رشته آناتومی تعداد تولیدات علمی این رشته از تنها شش مدرک در سال ۱۹۹۶ به بیش از ۵۰ مقاله در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ رسیده یا در حیطه قلب و عروق تعداد مقاله‌های ثبت شده در پایگاه اسکوپوس که در سال ۱۹۹۶ تنها چهار مقاله بوده از سال ۲۰۰۷ به بعد از مرز ۱۰۰ مقاله گذشته و در سال ۲۰۱۰ به ۲۱۴ مقاله رسیده است. وی در گفت‌وگو با ایسنا ادامه داد: در رشته غدد و متابولیسم در سال‌های ۱۹۹۶ و ۱۹۹۷ هیچ مقاله ای از ایران در این رشته در اسکوپوس نمایه نشده، در حالی که از سال ۱۹۹۸ به بعد تعداد اندکی مقاله در این زمینه به چاپ رسیده که در سال ۲۰۱۰ میلادی به ۱۶۸ مقاله افزایش یافته است. مهرداد تصریح کرد: این توسعه در مورد بسیاری از رشته‌های موضوعی در قلمرو علوم پزشکی صادق است. به عنوان مثال هر کدام از رشته‌های عفونی، مغز و اعصاب، زنان و زایمان، تومور شناسی، چشم پزشکی، آسیب شناسی و پزشکی قانونی، پزشکی اطفال و بیماری‌های کودکان، بهداشت عمومی، پزشکی هسته‌یی و رادیولوژی، باروری و ناباروری پزشکی و جراحی از چنان سرعت رشد بالایی برخوردار بوده اند که در هر کدام دانشمندان و پژوهشگران ایرانی موفق شده اند در سال ۲۰۱۰ بالغ بر ۲۵۰ تا ۳۰۰ مقاله منتشر کنند. سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) با بیان اینکه تولید علم در رشته دندانپزشکی در پایگاه

اسکوپوس به صورت جداگانه بررسی می شود، خاطر نشان کرد: این رشته نیز مانند سایر رشته های علوم پزشکی از رشد علمی خوبی برخوردار بوده است به طوری که در سال های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ به ترتیب ۱۲۲ و ۱۳۶ مقاله توسط متخصصان دندانپزشکی ایران در نشریات معتبر بین المللی به چاپ رسیده است. این حوزه نیز مانند سایر حوزه ها رشد قابل توجهی را از سال ۲۰۰۰ میلادی به بعد نشان می دهد که می توان به آسانی روند اثر بخشی سیاست ها و برنامه های آموزش عالی کشور را در تولیدات علمی مشاهده کرد. مهرداد با اشاره به آمار تولید علم در رشته پرستاری بر اساس پایگاه استنادی اسکوپوس گفت: اعضای هیات علمی و دانش پژوهان این رشته همسان با سایر همکاران خود در موفقیت رشد تولیدات علمی پزشکی تاثیر گذار بوده اند و میزان تولیدات علمی در رشته پرستاری از سال ۲۰۰۸ میلادی از مرز ۱۰۰ سند گذشته و تا سال ۲۰۱۰ میلادی به ترتیب ۱۰۸، ۱۰۲ و ۹۲ مقاله مستند این رشته در پایگاه اسکوپوس نمایه شده است. وی با تاکید براینکه به یقین می توان به آینده علم ایران امیدوار بود، خاطر نشان کرد: دانشمندان و پژوهشگران کشور، قابلیت ها و توانمندی های خود را در عرصه های مختلف علمی به اثبات رسانده و ایران را در مقایسه با سایر کشورها در رتبه مناسبی قرار داده اند که سهم قابل توجهی از این توسعه مربوط به علوم پزشکی است. در این راستا استمرار برنامه های دولت در جذب دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تجهیز کارگاه ها و آزمایشگاه ها به ویژه در رشته هایی مانند علوم پزشکی که به تجهیزات پیشرفته نیاز دارد، زمینه ساز ادامه روند پر شتاب علمی است که دانشگاه ها و موسسات پژوهشی کشور به آن متعهد هستند. به گفته مهرداد، میزان تولیدات علمی در نظام های استنادی گوناگون شامل ISI، Scopus و ISC متفاوت است، که عمدتاً در مولفه هایی مانند تعداد نشریات تحت پوشش، زبان نشریات و شاخص های علم سنجی مورد استفاده، بروز می کند.